

LAUKO EDUKACINĖS ERDVĖS GAMTINIAI OBJEKTAI - RIEDULIAI

Parengė:

Vyresnysis geografijos mokytojas

Eimantas Kurkis

Nuotrauka 1 Rieduliai Kauno technikos profesinio mokymo centro (toliau – Kauno TPMC) lauko edukacinėje erdvėje (Taikos pr. 127).

Akmens kelionė į Lietuvą

Pagal žodynus akmenimis vadinami kietų uolienu atskiri gabalai. Didesni akmenys tai yra ridenimo ar riedėjimo suapvalinti kietų uolienu gabalai, gamtininkų ir mokslininkų vadinami rieduliais. Tas uolienas rideno ir gerokai suapvalino jas vilkės ledynas arba sraunus jo tirpsmo vanduo. Rieduliams priskiriami suapvalinti uolienu gabalai, kurių skersmuo didesnis nei dvidešimt centimetrų. Smulkesni akmenėliai vadinami gargždu ir žvirgždu.

Nuotrauka 2 Rieduliai lauko edukacinėje erdvėje.

Riedulius paprastai sudaro įvairios kilmės uolienos, kurios savo ruožtu yra sudarytos iš tvirtai sukibusių įvairių mineralų grūdelių (kvarco, plagioklazo, lauko špato, žėručio, raginukės, magnetito ir daugybės kitų).

Nuotrauka 3 Rieduliai lauko edukacinėje erdvėje.

60,5 procentų Lietuvoje randamų riedulių sudaryti iš magminės kilmės uolienų, 39,3 – iš metamorfinės ir tik 0,2 iš nuosėdinės kilmės uolienų (Linčius, 1980). Pastarosios, būdamos minkštos, trapios ir birios, neištveria ilgesnės kelionės su ledynais – sutrupa į smulkesnes nuolaužėles ir tampa ledyninių nuogulų dalimi.

Riedulių, esančių lauko edukacinėje erdvėje aprašymas

Kauno TPMC lauko edukacinėje erdvėje (Taikos pr. 127) yra per 20 riedulių. Toliau šiame kataloge pateikiami didžiųjų edukacinės lauko erdvės riedulių aprašymai.

Granitas

Granitas tūkstančius metų buvo naudojamas architektūroje ir inžinerijoje, prestižiniams statiniams – rūmams, bažnyčioms, senoviniams dvarams. Ši statybinė medžiaga buvo pasirinkta todėl, kad yra ilgaamžė, išlaiko savo pirminę išvaizdą ir jai nereikia ypatingos priežiūros.

Nuotrauka 4 Granitas.

Nuotrauka 5 Granitas.

Nuotrauka 6 Granitas.

Pačių uolienų kilmė trejopa: magminė, metamorfinė ir nuosėdinė.

Magminės uolienos (granitas, dioritas, gabras ir kt.) susidaro iš magmos – Žemės gelmėse (mantijoje ir plutoje) esančio įkaitinto lydalo (Motuza, 2006).

Metamorfinės (gneisas, amfibolitas, marmuras ir kt.) – yra antrinės, susidariusios iš magminių ar nuosėdinių uolienų, pakitus aplinkos slėgiui ir temperatūrai.

Nuosėdinėms priskiriamos nelabai tvirtos uolienos, dažniausiai nusėdusios vandens aplinkoje (jūroje, ežere, upėje, pelkėje), taip pat susidariusios pučiant vėjui, klostant jas ledynui ir pan. Žinomiausios iš jų – klintis, kreida, mergelis, dolomitas, gipsas, smiltainis, molis ir daug kitų.

Dioritas

Dioritas naudojamas, kaip gamtinis akmuo skaldai, grindiniams. Šlifuoti ir poliruoti akmenys vartojami apdailai.

Nuotrauka 7 Dioritas.

Nuotrauka 8 Dioritas su ksenolitais.

Metamorfinė sluoksniuota uoliena

Metamorfinės uolienos susidaro pakeičiant bet kokią kitą uolieną, įskaitant ir metamorfinę, paveikiant temperatūrai ir (arba) slėgiui.

Nuotrauka 9 Sluoksniuota metamorfinė uoliena.

Nuotrauka 10 Metamorfinė sluoksniuota uoliena.

Plagiogranitas

Nuotrauka 11 Plagiogranitas.

Nuotrauka 12 Lauko edukacinė erdvė.